

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ПРАКТИКИ РИЗИК - МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Анотація

У статті досліджено сучасний стан та тенденції розвитку ризик-менеджменту в Україні в умовах воєнного стану та економічної нестабільності. Проаналізовано основні види ризиків, що впливають на діяльність підприємств, а також інструменти їх ідентифікації та мінімізації. Визначено роль цифровізації у підвищенні ефективності систем управління ризиками. Запропоновано напрями вдосконалення ризик-менеджменту з урахуванням міжнародного досвіду. Результати дослідження можуть бути використані при формуванні стратегії стійкого розвитку підприємств.

Ключові слова: ризик-менеджмент, підприємство, невизначеність, управління ризиками, цифровізація.

Abstract

The article examines the current state and trends of risk management development in Ukraine under martial law and economic instability. The main types of risks affecting enterprises and tools for their identification and minimization are analyzed. The role of digitalization in improving the efficiency of risk management systems is defined. Directions for improving risk management based on international experience are proposed. The results can be used for developing sustainable enterprise strategies.

Keywords: risk management, enterprise, uncertainty, risk control, digitalization.

Вступ

В умовах глобальної нестабільності та воєнних дій на території України підприємства стикаються з безпрецедентним рівнем ризиків. Сучасний ризик-менеджмент стає не лише елементом стратегічного управління, але й ключовим чинником виживання бізнесу. Пандемія COVID-19, воєнна агресія росії, коливання валютного курсу та енергетична криза змушують українські компанії переглядати підходи до управління ризиками [1].

Метою статті є аналіз сучасного стану системи ризик-менеджменту в Україні, визначення основних викликів та розроблення напрямів удосконалення практик управління ризиками.

Результати дослідження

Ризик-менеджмент охоплює процеси ідентифікації, оцінювання, моніторингу та контролю ризиків, що впливають на діяльність підприємства. У сучасних умовах виділяють кілька ключових груп ризиків: операційні, фінансові, стратегічні, репутаційні та воєнні.

За результатами досліджень Української асоціації управління ризиками (2024 р.), понад 70% підприємств визнають наявність системного ризику через перебої в логістиці та постачанні ресурсів. Водночас лише близько 35% компаній мають формалізовану політику управління ризиками, що відповідає міжнародним стандартам ISO 31000:2018.

У період воєнного стану особливого значення набувають інструменти цифрового моніторингу ризиків – автоматизовані панелі, хмарні бази даних, системи аналітики великих даних (Big Data). Вони дають змогу прогнозувати коливання попиту, фінансові втрати та збої у виробничих процесах.

Важливим є впровадження інтегрованого підходу до ризик-менеджменту (ERM-Enterprise Risk Management), який поєднує стратегічне, фінансове та операційне управління. Досвід провідних компаній (наприклад, «Метінвест», «Нова пошта») свідчить, що системний ризик-менеджмент дозволяє мінімізувати втрати та забезпечити стійкість бізнесу навіть у кризовий період [2].

Так, ПРАТ «Вінницька харчосмакова фабрика» у 2023–2024 рр. впровадила систему ERM (Enterprise Risk Management). Це дозволило:

- ідентифікувати ризики (за допомогою матриці ризиків ISO 31000).
- кількісно оцінити вплив їх на фінансові результати.
- впровадити систему моніторингу ризиків через Power BI.
- створити комітет з управління ризиками.

Це свідчить, що навіть у кризових умовах системний підхід до ризиків сприяє підвищенню ефективності управління ресурсами.

Також підприємством здійснена цифровізація процесів управління ризиками.

Такі системи дозволяють прогнозувати коливання показників, автоматично оцінювати ризики за ймовірністю та впливом, формувати інтерактивні звіти для керівництва.

Цифровізація зменшує суб'єктивність оцінок і підвищує швидкість прийняття управлінських рішень.

Для підвищення ефективності ризик-менеджменту на державному рівні доцільно:

- розробити національні стандарти ризик-менеджменту, гармонізовані з ISO 31000;
- запровадити системи раннього попередження у державному секторі;
- стимулювати страхування підприємницьких ризиків;
- сприяти підготовці фахівців з ризик-менеджменту у закладах вищої освіти;
- оцінити існуючі політики, процеси, IT-ландшафт і культуру управління та визначити власні критичні ризики та ризик-апетит [3].

Висновки

Ризик-менеджмент в Україні поступово переходить від формального до стратегічного рівня управління. Сучасні виклики - війна, інфляція, енергетичні та логістичні кризи - вимагають нових підходів до оцінки ризиків і прийняття рішень. Ефективна система управління ризиками повинна бути гнучкою, цифровізованою та інтегрованою у загальну стратегію розвитку підприємства. Перспективним напрямом розвитку є впровадження цифрових інструментів оцінки ризиків, розширення міжнародної співпраці та формування культури управління ризиками на всіх рівнях.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бондаренко, І. В. Ризик-менеджмент у системі стратегічного управління підприємством. Київ: КНЕУ, 2021. 215 с.
2. Кузьмін, О. Є., Мельник, Л. Г. Сучасні інструменти управління ризиками на підприємствах. // *Економіка і держава*. 2023. №4. С. 45–49.
3. Лупенко, Ю. О. Стратегічне управління ризиками аграрного сектору України в умовах воєнного стану. Київ: ННЦ ІАЕ, 2024. 156 с.

Боковець Вікторія Вікторівна – доктор економічних наук, професор кафедри підприємництва, логістики та менеджменту, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: bokovets.v@ukr.net

Ляхович Кирило Сергійович – студент групи МБА-24м, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: lyahov_2004@gmail.com

Bokovets Viktoriia– Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Entrepreneurship, Logistics and Management, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: bokovets.v@ukr.net

Lyakhovych Kyrylo– student of the MBA-24m group, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: lyahov_2004@gmail.com